

ir Oyunun Düşündürdükleri

Dr. Nejat Yazıcıoğlu

Dostlar Tiyatrosu kültür emekçileri gökbilim uzmanı Galilei Galileo'nun dramatik yaşantısı temelinde 1600'ler İtalyasından sosyal bir kesit sundular.

Özetlersek, o çağda papalık, toprak beyleri, tüccarlar ve üniversite içiçe geçmiş örgütsel bağlarla ebedi bir egemenliğin dokusunu örmeğe uğraşı içindeydi. Tanrıyı, ticareti ve bilimi bağdaştıracak düşünceler bu tezgâhtı dokunmaktadırdı.

Egemen düşünceye göre **"Dünya evrenin merkezidir, çakılmış olarak yerinde durur. Güneş ve yıldızlar dünya çevresinde dönerler. Dünyanın çevresinde birbirinin içine geçmiş durumda cam küreler vardır. Güneş ve yıldızların herbiri için ayrı bir yörünge cam küresi vardır"**.

İlkçağ bilginlerinden Aristo'dan kalan bu düşüncelere, **"kilise"** kendi çapında bir atkıda bulunmayı ihmal etmez: **"Tanrı evrenin yüce bir yerinden bu devinimsiz dünyayı ve kutsal papa'yı gözetlemektedir. Evrende herşey geçmişten geleceğe doğru yolalan bir uyum, sessizlik ve değişmezlik içindedir"**.

Gökbilimci Galilei Galileo'nun bu öneme rastlayan buluşları değişmez ve yavaş yavaş dünyanın bütün eski dengelerini altüst etmeye yetecektir.

"Dünya evrenin merkezi değildir. O, güneşin çevresinde dönen sıradan bir yıldızdan başka bir şey de değildir. Tüm yıldızların dünya çevresindeki cam küreler üzerinde yörüngelendiği savı da yanlıştır. Çünkü Jüpiter'in kendi çevresinde dönen dört yıldız uydusu vardır. Gerçekten bir gün küre olsaydı bu uydular Jüpiter çevresinde dönerken onu parçalarlardı."

G. Galileo'nun buluşunu açıklamasıyla papalık resmi düşüncesinin onulmaz r yara aldığı açıktır. Yine açıktır ki bu görüşler kabul edilirse, bundan böyle her görüş, her bilgi, her yargı ve her kurum, etle herşey artık tartışmaya açılabilir ve yadsınabilecektir.

Ortaçağ İtalyasının karanlığında egemen güçlerinin yerleşik dengelerini altüst eden böyle bir bilimadaminin ve düşünlerinin yazgısı ne olacaktır?

Tüccarlar, papalığın dinsel egemenliği, kalığın temsil ettiği büyük toprak sahipliği, sözde bilim adamlarıyla dolu Padua Üniversitesi Galileo ile birlikte gelen tehdidi algılamakta gecikmezler.

Dönemin egemen güçleri ve sözcüleri çiyi-değiştiren ve alışılmışı yıkan bu yeni görüşlerde maddi varlıklarının temellerine nelmış olan tehdidi karşılamaya hazırdırlar.

"Tanrı korusun, köleler et, ekmek, şaraptan sonra ya toprakları da isterlerse?"

"Tanrı korusun, ya evrende tanrıya yer kalmazsa? Ne olur kutsal papa hazretlerinin, Kardinallerin, piskoposların ve öteki din adamlarının durumu?"

"Aristo bize yeter, topu topu yirmi asırlık bir geçmişten bize yol gösteriyor."

"Dünyayı anlamak için bizim felsefemiz yeterlidir, hiçbir şey değişmez ve herşey bilinmez. Herşeyi bilmek ve değiştirmek isteyenlerden bizi tanı korusun."

Egemen üçlü G. Galileo'nun kişiliğinde bilime, bilgiye, değişmeye ve gelişmeye karşı çıkmışlardır. Üçbuçuk asırlık bir tarih kesitinde G. Galileo'nin özyasalarını bir dram konumuna getiren süreç de budur.

Öte yandan G. Galileo da bir insandır. Et yemek, iyi şarap içmek, iyi yaşamak ister. Zaten papa hazretleriyle Floransa düküyle, Padua Üniversitesi rektörüyle fazla bir alıp veremediği de yoktur. Ekmek, süt parasını düşünmeden bilimsel çalışma yapmak istemektedir. Ne var ki G. Galileo bir bilim adamıdır. Araştırır, bulur ve açıklar. Buluşlarının yaratacağı dinsel, bilimsel, toplumsal dalgalanmalar onu pek az ilgilendirmektedir.

Gerçekten de başı dara düşünce, dükten, Kardinalliği sırasında gökbilimle uğraşan Papa'dan ve Padua Üniversitesi'nin ulema takımından bilimsel çalışmalarının sonuçlarının onaylanmasını ister.

Bilimsel buluşlarını tartışmaya ve kanıtlamaya hazır olduğunu söyler.

Oysaki papalık, dükalıklar ve rektörlük bu tartışmayı başlatmayı bile düşünmezler: **"Diyelim ki Jüpiter'in dört uydusunu gördük, gördüklerimizin varolduğundan nasıl emin olabiliriz?"**

Tartışma bitmiştir.

Tartışma böyle bitmiştir. Ama G. Galileo'nun bilim adamı - aydın kimliğindeki bütünleşme yeni başlamıştır. Bilimin resmi temsilcisi olarak üniversite onu reddetmiştir.

Toprak beylerinin ve tüccarların örgütü olarak dükalıklar G. Galileo'nun düşüncelerinden bir saldırı kokusu almaktadır.

G. Galileo'nun dostu gökbilimci, eski kardinal, yeni papa, süslü papalık giysileri altında yavaş yavaş kaybolup giderken Galileo'nun hükmünü de açıklar: **"Bari işkence edilmesin!"**

G. Galileo'nun sesi gittikçe kısılır, yaşam kaygıları sarar benliğini. Emekçiler, mercem ustaları ve tüm eski dostları da terketmiştir onu. Yapayalnızdır. Olağanüstü bir yüreklilik gösterip bilimin verilerini kahrmanca savunacak ya da kilisenin kışkırtıcıları arasında ezilmeyi ve

yaşamını kurtarma pahasına kilisenin tutsağı olmayı onursuzlaşmayı göze alacaktır.

İkinci yolu seçer.

Artık Kilisenin tutsağıdır. Tezlerini yadsımış ve onursuzlaştırılmıştır. Kendisini kilisenin gözetiminde yarı tutsak yaşadığı yerde ziyarete gelen Mercem ustasının, **"Bilimi gelecek kuşaklara aktarmak için susmuş görüldün değil mi?"** sorusuna yanıtı farklıdır. G. Galileo'nun:

"Hayır korkmuştum... Oysa en küçük bir işkence bile yapmamışlardı." Genco Erkal'ın canlandırdığı G. Galileo, korkusuyla, özlemleriyle içimizden biridir. Bir insandır o. Ancak, yine de bir bilim adamı ve bir aydındır.

Bir bakıma Floransa dükü, gökbilimci papa hazretleri ve Padua Üniversitesi akademisyenleri de **"aydın"**dırlar.

Ama nereye kadar?

Bilimin ve bilim adamının onların mülkünü, ünvanını, makamını, ayrıcalıklarını ve üstünlüklerini sürdürmelerine olanak verdiği yere kadar.

Papalık, dükalıklar Padua akademisyenliği tehlikeye düşerse bu efendilerin aydınlığı da karanlığa dönüşmüştür.

Tarih, sayfaları arasında kişilere özel dipnotlar, düşer mi? G. Galileo olayında bu sorunun yanıtı **"evet"** tir.

Gerçek bir aydın, gerçek bir bilim adamı olan Galileo, daha sonra bilimsel çalışmalarını kiliseye rağmen sürdürmüş bununla kalmamış, bu bilimsel çalışmaların kiliseden kaçırılmasını da örgütlemiştir. Galileo'nun eyleminde bilim, ortaçağı ve karanlığı yenmiştir.

"Dostlar Tiyatrosu" bu oyun aracılığıyla güncel karşısında tarihi bir tanıklık etmeye çağırıyor.

Burada anlatılan biçimiyle tarihsel süreç, magazinden sıyrılmış bir biçimde gerçek boyutlarıyla, gerçek sorunlarıyla, üçbuçuk asır öncesinin merceğinden düdü ve bugünü anlamamıza, yarını algılamamıza varıyor.

Oyunda kolektif bir ustalığın Brecht'i yaratıcı bir biçimde yorumlayışın son yıllardaki en özgün örneği sergileniyor.

Brecht'in mantığının hayranlık duyulacak kadar sağlam ve yalın bir örgüsü vardır. G. Galileo'yu efsanevi bir kahraman olarak görmek isteyen dostunun hayal kırıcılığını şöyle verir bize: **"Kahramanları olmayan bir topluma lânet olsun."**

Dostlar Tiyatrosu kültür emekçilerini ve Genco Erkal ustayı böyle bir oyun seçimi ve böyle bir yorum için yürekte kutluyoruz.